

ЛІТЕРАТУРА

1. Вагапов А. С. Выбор адекватного лексико-фразеологического соответствия при переводе английских правоведческих текстов / А. С. Вагапов. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://zhurnal.lib.ru/w/wagapow_a_s/my-art.shtml.
2. Дорда С. В. Мова права та особливості її перекладу / С. В. Дорда // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Філологічні науки. – 2011. – № 9 (220). – Ч. II. – С. 163–170.
3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 576 с.
4. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти / О. Овчарук // Стратегія реформування освіти в Україні: рекомендації з освітньої політики. – К.: К.І.С., 2003. – С. 13–42.
5. Родигіна І. В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання / І. В. Родигіна // Харків: Вид. група «Основа», 2005. – 96 с.
6. Хворостянкіна А. Дефініції у законодавчих текстах: питання теорії / А. Хворостянкіна. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/0/6669/>.
7. Хомякова Н. П. Иноязычная коммуникативная компетентностная модель юристов, специализирующихся в области права международной торговли / Н. П. Хомякова // Вестник Московского университета. Серия 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2009. – № 3. – С. 173–184.

REFERENCES

1. Vagapov A.S. Vybor adekvatnogo leksiko-frazeologicheskogo sootvetstviya pri perevode angliiskikh pravovedcheskikh tekstov [Choosing a proper lexical and idiomatic equivalent translating English legal texts]. Available at: http://zhurnal.lib.ru/w/wagapow_a_s/my-art.shtml
2. Dorda S.V. Mova prava ta osoblyvosti yiyi perekladu [Language of law and peculiarities of its translation] Visnyk Luhans'koho natsional'noho universytetu im. T.Shevchenka. Filolohichni nauky. Part II. № 9 (220). Luhans'k, 2011. pp. 163–170.
3. Karaban V.I. Pereklad anhliys'koyi naukovoyi i tekhnichnoyi literatury. Hramatychni trudnoshchi, leksychni, terminolohichni ta zhanrovo-stylistychni problemy [Translation of English scientific and technical literature. Grammar difficulties, vocabulary, terminology and genre-stylistic problems] - Vinnytsya: Nova knyha, 2004. 576 p.
4. Ovcharuk O. Kompetentnosti yak klyuch do onovlennya zmistu osvity [Competencies as the key to the educational content renewal] - Stratehiya reformuvannya osvity v Ukrayini: Rekomendatsiyi z osvitr'oyi polityky. K.: «K.I.S.», 2003. pp. 13–42.
5. Rodyhina I. V. Kompetentnistno oriyentovanyu pidkhdid do navchannya [Competence approach to education]. Kh.: Vyd. Hrupa «Osnova», 2005. 96 p.
6. Khvorostyankina A. Definitsiyi u zakonodavchyykh tekstakh: pytannya teorii [Definitions in the legislative texts: theoretical issues] – Available at: <http://www.minjust.gov.ua/0/6669/>
7. Khomyakova N.P. Inoyazychnaya kommunikativnaya kompetentnostnaya model' yuristov, spetsializiruyushchikhsya v oblasti prava mezhdunarodnoi torgovli [Foreign language communicative competence model of lawyers specializing in the field of the international trade law] Vestn. Mosk. un-ta. Vol. 19. Lingvistika i mezhkul'turnaya kommunikatsiya, 2009, Vol. 3. pp. 173–184.

УДК: 811.811 377.36:371.315

ІРИНА ФЕДОРЕНКО

irina_fedorenko_83@mail.ru

викладач,

Київський національний лінгвістичний університет

**ЗМІСТ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛІЙСЬКОМУ
ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ У МАЙБУТНІХ ТЕХНІКІВ-БУДІВЕЛЬНИКІВ**

Висвітлено зміст формування компетентності в англійському діалогічному мовленні у студентів I–II курсів будівельного технікуму. Розглянуто поняття змісту навчання діалогічного мовлення. Описано та конкретизовано компоненти предметного аспекту змісту формування компетентності в англійському діалогічному мовленні: сфери і види діалогічного мовлення, теми,

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

психологічні та мовленнєві ситуації спілкування, комунікативні ролі, проблеми і тексти, комунікативні наміри, країнознавчі та лінгвокраїнознавчі знання. Проаналізовано сфери англomовного спілкування майбутніх техніків-будівельників. Наведено приклади тематики текстів для навчання діалогічного мовлення англійською мовою. Визначено компоненти процесуального аспекту: мовленнєві знання, мовленнєві вміння у діалогічному мовленні та вправи для їх розвитку, які впливають на формування компетентності в англійському діалогічному мовленні у майбутніх техніків-будівельників.

Ключові слова: предметний аспект, процесуальний аспект, знання, навички, вміння, комунікативні здібності.

ИРИНА ФЕДОРЕНКО

irina_fedorenko_83@mail.ru

преподаватель,

Киевский национальный лингвистический университет

СОДЕРЖАНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ КОМПЕТЕНТНОСТИ В АНГЛИЙСКОЙ ДИАЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ У БУДУЩИХ ТЕХНИКОВ-СТРОИТЕЛЕЙ

Рассматривается содержание формирования компетентности в английской диалогической речи у студентов I–II курсов техникума. Рассматривается понятие содержания обучения диалогической речи. Описаны и конкретизированы компоненты предметного аспекта: сферы и виды диалогической речи, темы, психологические и речевые ситуации, коммуникативные роли, проблемы и тексты, коммуникативные намерения, страноведческие и лингвострановедческие знания. Проанализированы сферы англоязычного общения будущих техников-строителей. Приведены примеры тематики текстов для обучения диалогической речи на английском языке. Определены компоненты процессуального аспекта: речевые знания, речевые умения в диалогической речи и упражнения для их развития, которые влияют на формирование компетентности в английской диалогической речи у будущих техников-строителей.

Ключевые слова: предметный аспект, процессуальный аспект, знания, навыки, умения, коммуникативные способности.

IRYNA FEDORENKO

irina_fedorenko_83@mail.ru

Teacher,

Kyiv National Linguistic University

CONTENT OF THE ENGLISH SPEAKING COMPETENCE FORMATION OF FUTURE TECHNICIAN-BUILDERS

The article deals with the content of the English speaking competence formation of the first and the second-year college students. One of the pedagogical tasks is its content concretization of future specialists. The notion of the content of speech interaction teaching is described. The purpose of the article is description of the content of the English speaking competence formation of the future technician-builders. As many scholars claim the content of teaching English speech interaction includes subject and process aspects. The subject content aspect contains such components: spheres and types of the English speech interaction, topics, psychological and communicative situations, communicative roles, problems and texts, communicative intentions, country-studying and lingua country-studying knowledge are concretised and described. The paper analyses spheres of future technician-builders' communication. Some examples of texts' topics, communicative situations and problems for teaching English interaction of the first and the second-year college students are represented. The process content aspect includes such components: speech knowledge, speech interaction's skills and exercises for their development of the English speaking competence formation of future technician-builders, which are described in the paper. Perspective of the further research is connected with the determination of psychological and linguistic peculiarities of the English speaking competence formation of the future technician-builders.

Keywords: subject aspect, process aspect, knowledge, skills, communicative abilities.

Проблема формування компетентності в англійському діалогічному мовленні (КАДМ) у майбутніх техніків-будівельників недостатньо теоретично і практично досліджена. Одним із педагогічних завдань є конкретизація змісту її формування у майбутніх фахівців.

Метою статті є опис змісту формування КАДМ у студентів I–II курсів технікуму – майбутніх техніків-будівельників.

Розглянемо зміст навчання діалогічного мовлення як методичну категорію, яка забезпечує досягнення визначених цілей формування КАДМ у майбутніх техніків-будівельників.

Ми поділяємо точку зору І. Л. Бім, Н. Д. Гальскової, Н. І. Гез, С. Ю. Николаєвої щодо визначення предметного та процесуального аспектів змісту навчання іноземної мови. Зміст навчання – це базисна категорія методики навчання іноземних мов і культур, сукупність того, що студент повинен засвоїти у процесі навчання, відповідає на запитання «Чого навчати?» [8, с. 100]. Він має забезпечити досягнення головної мети – навчити студентів спілкуватися англійською мовою в типових міжкультурних ситуаціях у межах засвоєного матеріалу, передбаченого програмою з англійської мови для технікумів. Вважаємо, що здатність майбутніх техніків-будівельників спілкуватися англійською мовою забезпечується формуванням у них іншомовної комунікативної компетентності. Компоненти змісту навчання визначаються відповідно до мовленнєвих, мовних, лінгвосоціокультурної та навчально-стратегічної компетентностей у предметному і процесуальному аспектах.

Слідом за науковцями, вважаємо, що до предметного аспекту змісту навчання майбутніх техніків-будівельників відносяться чотири компоненти. Перший компонент включає сфери спілкування, психологічні та мовленнєві ситуації, ролі, комунікативні наміри, теми, тексти і проблеми; другий – лінгвосоціокультурний матеріал; третій – мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний); четвертий – комунікативні стратегії.

Розглянемо предметний аспект змісту формування КАДМ майбутніх техніків-будівельників детальніше, до структури якого відносимо сфери і види діалогічного мовлення, теми, психологічні і мовленнєві ситуації спілкування (з урахуванням соціальних ролей), країнознавчі і лінгвокраїнознавчі знання, проблеми і тексти (діалоги), комунікативні наміри. Зазначимо, що проаналізовані нами програми з англійської мови для спеціальності «Будівництво та експлуатація будівель та споруд» свідчать про те, що предметний аспект змісту навчання англійського діалогічного мовлення не враховує психологічні і мовленнєві ситуації спілкування, комунікативні наміри і ролі. Вважаємо за необхідне включити до програми з англійської мови для технікумів ці компоненти предметного аспекту змісту формування КАДМ у майбутніх техніків-будівельників.

Конкретизуємо компоненти предметного аспекту КАДМ, до якого належать сфери спілкування. А. М. Щукін стверджує, що сфера спілкування – це взаємопов'язаний комплекс ситуацій і тем спілкування, видів мовленнєвої діяльності, обумовлених потребами учнів [11, с. 144].

В. Л. Скалкін виділив вісім сфер спілкування: 1) соціально-побутова; 2) сімейна; 3) професійно-трудова; 4) соціально-культурна; 5) сфера суспільної діяльності; 6) адміністративно-правова; 7) сфера ігор і розваг; 8) сфера масових видовищ [10, с. 63].

У процесі змісту формування КАДМ виділяємо чотири сфери спілкування: особисту, публічну, освітню для I–II курсів; професійно зорієнтовану для II курсу студентів технікумів. Програма з англійської мови для I–II курсів передбачає тематику спілкування, відповідно до якої студенти мають реалізовувати свої комунікативні наміри в особистій, публічній, освітній сферах на I та II курсах технікумів і професійно зорієнтованій сфері спілкування на II курсі.

Аналіз програм з англійської мови для I–II курсів технікумів свідчить, що навчання діалогічного мовлення студентів відбувається відповідно до особистої, публічної та освітньої сфер спілкування. Вважаємо, що до програми з англійської мови для II курсу необхідно включити тексти згідно з професійно зорієнтованою сферою спілкування. Наведемо приклад тематики, за якою відбувається навчання діалогічного мовлення: «Архітектура рідного міста», «Визначні місця та пам'ятки архітектури столиці та рідного міста», «Архітектурні стилі рідного міста» тощо, в яких вживається фахова англійська лексика, тож це сприятиме підготовці до професійно орієнтованого навчання англійського діалогічного мовлення на III курсі. Але програмою з англійської мови не

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

передбачені проблемні завдання, які орієнтують студентів на вирішення якої-небудь проблеми, пов'язаної зі змістом тексту або мовленнєвої дії, яку необхідно виконати [8, с. 103]. Пропонуємо включити до програми з англійської мови проблемні завдання, відповідно до тематики текстів. Наведемо приклад проблемного завдання: «Ваше ставлення до архітектурних стилів сучасності та минулого».

Розглянемо тему спілкування як компонент предметного аспекту. Важливе значення для процедури відбору змісту навчання усного мовлення має співвідношення тем і ситуацій. Будь-яке спілкування відбувається в мовленнєвій ситуації, але в ньому завжди присутня тема.

Щоб бути активним учасником комунікації, необхідно спілкуватися в межах певної теми. Тема – це відрізок дійсності, яка відбивається у нашій свідомості [8, с. 102], і є предметною сферою як узагальнена назва широкого фрагмента дійсності. Це приналежність конкретного тексту або висловлювання, породженого конкретною ситуацією, що висвітлює визначений відрізок об'єктивної дійсності. Саме в цьому можна прослідкувати взаємозв'язок теми, ситуації та тексту [5, с. 129].

Тематичні категорії класифікують різними способами. У програмі з англійської мови для I–II курсів технікумів запропонована класифікація на теми та підтеми.

Відповідно до чинної програми з англійської мови для спеціальності «Будівництво та експлуатація будівель та споруд» студенти I–II курсів повинні бути активними учасниками комунікації. Саме тому постає необхідність створити умови комунікації, максимально наближені до природних, тобто усні теми спілкування мають бути взяті з реального життя. До програми з англійської мови для технікумів відносяться теми, розподілені на вісім тематичних блоків для I курсу («Я представник української молоді», «Дозвілля та спорт», «Харчування», «Природа і погода», «Живопис», «Наука і технічний прогрес», «Шкільне життя», «Робота і професії») і вісім тематичних блоків для II курсу («Я, моя сім'я, друзі», «Харчування», «Дозвілля», «Мистецтво», «Наука і технічний прогрес», «Подорож», «Шкільне життя», «Робота і професії»).

Наш досвід викладання та опитування студентів свідчать, що на I курсі майбутні техніки-будівельники зацікавлені у вивченні теми «Багатогранність особистості», до підтем якої варто включити тексти «Привітання», «Інформація про себе та свого друга», «Зовнішність та характер» тощо. Доречно змінити назву тематичного блоку «Робота і професії» для I курсу на «Мої плани на майбутнє», що сприятиме мотивації студентів до вивчення англійської мови та формування КАДМ. Тематичний блок «Одяг і мода» варто дати для опрацювання на II курсі технікуму, оскільки ця тема актуальна серед молодих людей і викликає зацікавленість у її вивченні.

З метою досягнення рівня B1+ після закінчення II курсу, визначаємо комунікативні ситуації, що включають соціальний контакт особистості у повсякденному житті та ситуації особистісних стосунків, які дають можливість студентам встановлювати і підтримувати соціальні контакти та вступати в значущі для особистості стосунки в різних сферах суспільного життя.

Складовою змісту формування КАДМ у майбутніх техніків-будівельників є тексти, які становлять пов'язану послідовність усних висловлювань, створених у процесі мовленнєвої діяльності в межах певної сфери спілкування. Текст об'єднує тему і задум, характеризується довершеністю, зв'язністю, цілісністю, внутрішньою структурою (синтаксичною, композиційною, логічною), певною цілеспрямованістю та прагматичною установкою. Сприймання тексту забезпечується не лише мовними одиницями, які в нього входять, а й фоновими знаннями, які складають його предметний зміст. Разом з тематикою тексти слугують підґрунтям для практичного оволодіння діалогічним мовленням. Текст є продуктом мовленнєвого висловлювання, який містить необхідну для передачі інформацію, організовану в змістовну та структурну єдність певного мовного рівня [11, с. 144–145].

У рамках нашого дослідження текстом є діалог. Залежно від комунікативної функції, яку виражає той чи інший діалог, розрізняють функціональні типи діалогів: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обмін враженнями, діалог-дискусія [8, с. 152]. Ми виділяємо діалог-розпитування та діалог-обмін враженнями для навчання майбутніх техніків-будівельників на I та II курсах..

Процес спілкування не може відбуватися без виникнення комунікативних намірів. Згідно з теорією породження усного мовленнєвого висловлювання, в певній ситуації спілкування виникає мотив висловлювання, і відповідно – комунікативний намір, який визначає роль мовця як учасника спілкування, а також конкретну мету його висловлювання. Мовленнєвий (комунікативний) намір – мисленнєве передбачення учасниками комунікації бажаного для них результату спілкування; намір

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

того хто говорить, висловити якийсь значущий смисл за допомогою мовленнєвих засобів, тобто здійснити мовленнєвий акт [8, с. 101]. Отже, у процесі формування КАДМ майбутні техніки-будівельники повинні вміти передбачати результат спілкування, а саме намір співрозмовника, підтримувати розмову і бути активним учасником комунікації.

У сучасній методиці навчання іноземних мов виділяють комунікативні наміри, які виникають в співорозмовників у різних сферах спілкування, з метою конкретизації змісту навчання англomовного спілкування. Так, І. Л. Бім розглядає комунікативні наміри згідно з головними функціями міжособистісного спілкування. Отже, контактній функції спілкування відповідатимуть комунікативні наміри контакту, інформаційно-комунікативній – інформування, регулятивно-комунікативній – регулювання, емоційно-комунікативній – оцінки. Зазначені комунікативні наміри є узагальненими. В процесі спілкування вони конкретизуються ситуацією спілкування [3, с. 27].

Відповідно до проаналізованих програм з англійської мови для технікумів, майбутні техніки-будівельники повинні вміти вступати і підтримувати діалог англійською мовою. Вважаємо, що для досягнення цієї мети викладачеві необхідно навчати студентів англійського діалогічного мовлення в умовах максимально наближених до природної комунікації, на основі сфер спілкування, тем, текстів, психологічних і мовленнєвих ситуацій з урахуванням країнознавчих та лінгвокраїнознавчих знань, проблем спілкування, які мають бути зазначені у програмі з англійської мови для I–II курсів технікумів.

Вважаємо, що студенти, закінчуючи навчання на I курсі, згідно з тематикою спілкування, яка передбачена програмою з англійської мови для технікуму, повинні вміти реалізовувати такі комунікативні наміри: запитати інформацію та повідомити про факти, людей, події, в яких вони зацікавлені; ставити запитання і давати відповіді на них; реагувати на пропозиції і пропонувати щось інше; давати характеристику комусь або чомусь; надати інформацію про факти, події, явища, місця, людей; характеризувати та давати оцінку людям чи предметам, об'єктам, явищам; висловити свої думки або враження і запитати про це співрозмовника.

Після закінчення II курсу, студенти мають реалізовувати наступні комунікативні наміри: описати проблеми, виявити їхні причини і наслідки, шляхи їх вирішення; прогнозувати наслідки; поділитися власними враженнями з приводу певної проблеми, довести та аргументувати її; дізнатися про реалії рідної та англomовної культур; знаходити схожі та відмінні риси в культурах і стилях життя різних народів; аналізувати явища суспільно-політичного та культурного життя рідної та країни, мова якої вивчається; давати і реагувати на поради інших; аналізувати стосунки між різними поколіннями, вказуючи на причини конфліктів і можливість знаходження компромісу; вступати і підтримувати дискусію; висловлювати зацікавленість і власну думку щодо проблеми, яка обговорюється [8, с. 312].

У навчальній діяльності комунікативні ролі співрозмовників визначаються відповідно до реальних умов спілкування. Під роллю варто розуміти поведінку людини, яка визначається її професією або обставинами, що спонукають її до типових стосунків з іншими людьми [6, с. 58].

Навчання студентів I–II курсів англійського діалогічного мовлення передбачає, що комуніканти виконують певні комунікативні ролі, відповідно до ситуації спілкування. Вчені-методисти виокремлюють комунікативні ролі, характерні для певних ситуацій спілкування, із властивими учасникам діалогу характерними моделями поведінки. У симетричних ситуаціях всі соціальні ознаки співрозмовників (вік, стать, посада, а також характер спілкування – обговорення проблеми) зберігаються. Під час формування КАДМ в більшості випадків співучасники англomовного спілкування стикаються з асиметричними ситуаціями, коли хоча б одна з ознак не співпадає. Мовні засоби для вираження різних соціальних ролей різняться в залежності від обраної ролі. Відмінності соціальних ролей змінює характер розмови.

Складовими компетентності в діалогічному мовленні є знання, навички, вміння та комунікативні здібності до спілкування англійською мовою [8, с. 302]. В процесі формування КАДМ важливу роль відіграє розвиток комунікативних здібностей студентів, які включають внутрішню мотивацію, бажання до взаємодії з іноземними партнерами, здібність співрозмовника до організації свого мовлення, орієнтації у ситуації спілкування, здібність пам'ятати, що вже сказав співрозмовник, поважати співрозмовника, вміння вислухати, не перериваючи [8, с. 304].

Основою будь-якої сфери спілкування є певна сукупність комунікативних ситуацій. Мова необхідна в конкретних ситуаціях, тому починати навчання потрібно із ситуації [2, с. 177]. Під час моделювання процесу англomовного спілкування треба враховувати той факт, що неперервність

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

соціального досвіду породжує практично незлічену кількість комунікативних ситуацій, які повинні моделювати акти мовлення і є найбільш типовими для виділених сфер спілкування. Під комунікативною ситуацією розуміють динамічну систему взаємодіючих конкретних об'єктивних і суб'єктивних факторів, які залучають людину до мовленнєвого спілкування і визначають її поведінку в межах одного акту спілкування [8, с. 47]. До основних компонентів ситуації спілкування відносять предмет спілкування, ролі, місце, завдання тощо. До основних типів ситуацій міжкультурного спілкування відносять психологічні і мовленнєві з міжкультурним компонентом [8, с. 302].

Щодо нашого дослідження, комунікативні ситуації для формування КАДМ стосуються реальності та обставин дійсності. Наведемо приклад комунікативної ситуації для формування КАДМ у майбутніх техніків-будівельників: «Ви берете участь у студентському конкурсі, який має на меті проектування сучасних споруд. Ви зустрілися з іноземними студентами і вам треба обговорити всі деталі сучасного будівництва».

Отже, щоби конкретизувати зміст формування компетентності в англійському діалогічному мовленні у майбутніх техніків-будівельників, вважаємо за необхідне виокремити предметні сфери спілкування англійською мовою, комунікативні ситуації та комунікативні ролі учасників спілкування. Розглянемо взаємозв'язок сфер спілкування, комунікативних ситуацій, комунікативних ролей, тем спілкування та проблемних завдань.

У контексті дослідження ми розглядаємо другий компонент предметного аспекту змісту формування КАДМ у майбутніх техніків-будівельників, до складу якого входять знання, що поділяються на декларативні (мовленнєві та мовні) і процедурні [8, с. 304].

Навчально-стратегічний компонент входить до предметного аспекту і має забезпечити спроможність майбутніх техніків-будівельників користуватись навчальними і комунікативними стратегіями. До навчальних відносять прямі (оволодіння мовними та мовленнєвими компетентностями), непрямі та компенсаторні стратегії [8, с. 107]. Стратегічна компетентність має важливе значення для формування КАДМ, оскільки дозволяє студентам I–II курсів технікуму долати всі труднощі, які виникають у процесі комунікації англійською мовою. Майбутні техніки-будівельники повинні володіти знаннями про моделі мовленнєвої поведінки та мовленнєві дії, мати сформовані та розвинені відповідні навички та вміння.

Як стверджує Т. О. Олійник, комунікативні стратегії – це усвідомлена лінія комунікативної поведінки у конкретній ситуації спілкування, яка використовується для забезпечення спілкування з іншими людьми та подолання труднощів, зумовлених недостатністю мовного і соціального досвіду спілкування іноземною мовою [8, с. 444–445].

Предметний і процесуальний аспекти нерозривно пов'язані [8, с. 100]. Процесуальний аспект визначається відповідно до предметного змісту формування КАДМ у майбутніх техніків-будівельників. До цього аспекту відносять навички та вміння англійської усної комунікації, необхідні для формування КАДМ (мовленнєві вміння вести розмову в межах знайомої тематики, точно та доречно використовувати мовні засоби), і вправи для їх формування та розвитку, вміння вступати у комунікативні стосунки, орієнтуватися у соціальних ситуаціях та вправи для їх розвитку [8, с. 106].

До процесуального аспекту змісту навчання діалогічного мовлення майбутніх техніків-будівельників, входять три компоненти: мовленнєві знання, мовленнєві вміння у діалогічному мовленні та вправи для їх розвитку.

Розглянемо кожен компонент процесуального аспекту детальніше. Мовленнєві знання необхідні для формування та розвитку мовленнєвих навичок та вмінь у майбутніх техніків-будівельників. Це в основному знання про ключові елементи культури мовлення іноземною мовою; загальне й особливе у мовленнєвих стратегіях тих, хто говорить іноземною мовою, що треба враховувати у спілкуванні у кожній мовленнєвій спільноті; якості мовлення, позитивні і негативні мовленнєві традиції, які необхідно враховувати у процесі міжкультурного спілкування; культури іноземних мовних країн у рідну мову [9, с. 127].

Студенти I–II курсів технікуму повинні володіти декларативними та процедурними знаннями. До декларативних знань відносять: можливості комунікації; особливості діалогу-розпитування та діалогу-обміну враженнями; засоби міжфразового зв'язку; фрази для початку, продовження та завершення розмови; усномовленнєві формули, пов'язані зі зміною предмета розмови; заохочення до розмови; запит поради та висловлення поради; особливості розмовного стилю. До процедурних знань

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

належить володіння інформацією про те, як заохотити співрозмовника до комунікації та висловлення власної думки, запропонувати, ввічливо відхилити запрошення, підтримати розмову, попросити повторити раніше сказане та уточнити розуміння інформації, висловити співчуття, емоції, коректно доводити власну думку та висловити незгоду.

Мовленнєві вміння – це вміння використовувати англійську мову як засіб спілкування у різних сферах і ситуаціях, які мають творчий характер [8, с. 106]. Загальнонавчальні вміння – це здатність студента виконувати дії для отримання та застосування знань, тобто здатність засвоювати знання і переносити їх в інші сфери життєдіяльності [7, с. 24].

Оскільки програмою з англійської мови для технікумів не передбачені рівні володіння іноземною мовою, то є потреба у їх визначенні. Вважаємо за необхідне визначити рівні володіння англійським діалогічним мовленням та деталізувати в них підрівні. Вивчення проблеми формування КАДМ показало, що навчання англійської мови майбутніх техніків-будівельників відбувається згідно з програмою з англійської мови, спеціальність «Будівництво та експлуатація будівель та споруд», яка відповідає програмі загальноосвітньої школи, рівень стандарту, але до неї внесені певні корективи. Це дає підстави стверджувати, що після закінчення II курсу технікуму студенти повинні мати сформовану КАДМ на рівні B1+ – рівень незалежного користувача в діалогічному мовленні, як і учні загальноосвітніх шкіл після закінчення 11 класу. Рівень B1+ має бути деталізованим на підрівні B1.1 і B1.2, тому після закінчення I курсу студенти повинні мати сформовану КАДМ на рівні B1.1.

Протягом навчання на I курсі технікуму студенти повинні навчитися вільно починати розмову, підтримувати та завершувати її; висловлюватися відповідно до тем, передбачених програмою з англійської мови для технікумів, ставити запитання та давати відповіді; запросити на зустріч, домовитись про зустріч, погодитись чи не погодитись із запрошенням, відхилити запрошення; висловлювати власну думку; вживати усно мовленнєві формули, мовні кліше, засоби заповнюючи мовчання, характерні для діалогічного мовлення стосовно висловлення впевненості, переконання; висловлювати власні погляди, давати інструкції та поради, висловлювати власні враження та заохочувати партнера до висловлення власної думки, брати активну участь у діалогах відповідно до тематики запропонованої програмою з англійської мови. Після закінчення II курсу студенти повинні вміти вступати у комунікативні стосунки, орієнтуватися у соціальних ситуаціях і керувати ними.

При відборі мовного матеріалу треба враховувати мінімум, який є необхідним для комунікації, тобто комунікативно важливим для студентів I–II курсів технікуму. До мовленнєвих навичок відносяться навички вживання лексики (лексичні навички), граматики (граматичні навички), а також слухові та вимовні навички (фонетичні навички). Це мовні операції, що характеризуються автоматизованістю, стійкістю, гнучкістю, відсутністю спрямованості свідомості на форму виконання, відсутністю напруження і швидкої втомлюваності [5, с. 133; 8, с. 179]. Оскільки майбутні техніки-будівельники після закінчення II курсу повинні мати сформовану КАДМ на рівні B1+, то і сформовані мовленнєві навички студентів мають відповідати цьому рівню.

Вважаємо, що до програми з англійської мови, до мовних знань майбутніх техніків-будівельників необхідно включити: знання основ англійської мови, які сприяють осмисленню своїх висловлювань, поняття в англійській мові, значення яких відсутні в рідній мові.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у визначенні психолого-педагогічних та лінгвістичних особливостей формування КАДМ у майбутніх техніків-будівельників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Шукин. – М.: ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Бергман Н. М. Основы методики преподавания иностранных языков: учебник / Н. М. Бергман, В. А. Бухбиндер, В. Штрауса. – К.: Вища школа, 1986. – 335 с.
3. Бим И. Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе: проблемы и перспективы: учеб. пособие для студ. пед. ин-тов по специальности 2103 «Иностранный язык» / И. Л. Бим – М.: Просвещение, 1988. – 253 с.
4. Блонский П. П. Память и мышление / П. П. Блонский. – СПб.: Питер, 2001. – 288 с.
5. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам: пособие для учителя. – 2-е изд., перераб. и доп. / Н. Д. Гальскова. – М.: АРКТИ, 2003. – 190 с.
6. Колесникова И. Л. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков / И. Л. Колесникова, О. А. Долгина. – СПб.: Блиц, 2001. – 223 с.

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

7. Коренякина Т. Н. Формирование общеучебных умений у младших школьников «группы риска»: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Т. Н. Коренякина. – Астрахань, 2010. – 29 с.
8. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін.; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.
9. Сафонова В. В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций / В. В. Сафонова. – Воронеж: Истоки, 1996. – 237 с.
10. Скалкин В. Л. Обучение диалогической речи (на материале англ. языка): пособие для учителей / В. Л. Скалкин. – К.: Рад. школа, 1989. – 158 с.
11. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам: теория и практика: учебное пособие для преподавателей и студентов / А. Н. Щукин. – М.: Филоматис, 2004. – 416 с.
12. Brown G. Teaching Talk: strategies for production and assessment / Brown G., Anderson A., Shillcock R., Yule G. – London: Cambridge University Press, 1984. – 178 p.

REFERENCES

1. Azimov Je. G. Novyj slovar' metodicheskikh terminov i ponjatij (teoriya i praktika obuchenija jazykam) [New dictionary of methodological terms and notions (theory and practice)], M., Ikar, 2009. 448 p.
2. Bergman N. M. Osnovy metodiki prepodavaniya inostrannyh jazykov: uchebnik [Basis of methods foreign languages teaching: textbook], Kyiv, Higher School, 1986. 335 p.
3. Bim I. L. Teoriya i praktika obuchenija nemeckomu jazyku v srednej shkole: problemy i perspektivy: ucheb. posobie dlja stud. ped. in-tov po special'nosti 2103 «Inostrannyj jazyk» [Theory and practice of the German language teaching in a secondary school: problems and prospects: tutorial for students of pedagogical universities, specialization 2103 "Foreign languages"], M., Education, 1988. 253 p.
4. Blonskij P. P. Pamjat' i myshlenie [Memory and intellection]. SPb.: Piter, 2001. 288 p.
5. Gal'skova N. D. Sovremennaja metodika obuchenija inostrannym jazykam: posobie dlja uchitelja [Modern methods of foreign languages teaching: tutorial for teachers], Moscow, Arkti, 2003. 190 p.
6. Kolesnikova I. L. Anglo-russkij terminologicheskij spravochnik po metodike prepodavaniya inostrannyh jazykov [English–Russian terminological reference in Methods of foreign languages teaching]. SPb.: Blic, 2001. 223 p.
7. Korenjakina T. N. Formirovanie obshheuchebnyh umenij u mladshih shkol'nikov «gruppy riska»: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk: spec. 13.00.01 «Obshhaja pedagogika, istorija pedagogiki i obrazovanija» [Formation of general educational skills of preschool children: "risk groups": author's abstract. Doc. ped. sci. diss.: spec. 13. 00. 01 "General pedagogic, History of pedagogic and education"], Astrahan, 2010. 29 p.
8. Metodika navchannja inozemnih mov i kul'tur: teoriya i praktika: pidruchnik dlja stud. klasichnih, pedagogichnih i lingvistichnih universitetiv [Methods of foreign languages and culture teaching: theory and practice: textbook for students of classic, pedagogical and linguistic universities] / O. B. Bigich, N. F. Borisko, G. E. Borec'ka ta in.; za zag. red. S. Ju. Nikolaevoi. Kyiv, Lenvit, 2013. 590 p.
9. Safonova V. V. Izuchenie jazykov mezhdunarodnogo obshhenija v kontekste dialoga kul'tur i civilizacij [Studying of languages for international communication in the context of cultures and civilization dialogue], Voronezh, Istoki, 1996. 237 p.
10. Skalkin V. L. Obuchenie dialogicheskoi rechi (na materiale angl. jazyka): posob. dlja uchit. [Interaction teaching (using the English language): tutorial for teachers], Kyiv, Rad. Shkola, 1989. 158 p.
11. Shhukin A. N. Obuchenie inostrannym jazykam: teoriya i praktika: uchebnoe posobie dlja prepodavatelej i studentov [Foreign languages teaching: theory and practice: tutorial for teachers and students], M., Filomatis, 2004. 416 p.
12. Brown G. Teaching Talk: strategies for production and assessment / Brown G., Anderson A., Shillcock R., Yule G. London: Cambridge University Press, 1984. 178 p.